ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ КОГНИТИВ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Гулнора Султонова
Ўзбекистон миллий педагогика университетининг 11 – босқич магистри.

https://doi.org/10.5281/zenodo.24091744

Жаҳон таълим муассасаларида тизимли ёндашув асосида таълимни ташкил этиш, бўлажак мутахассисларнинг когнитив компетенцияларини ривожлантиришнинг креатив модули таълим технологиялари амалиётга жорий этилмоқда. Бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашда юқори сифатли билимлар ресурсларидан фойдаланиш, бўлажак ўқитувчиларнинг методик тайёргарлигини таъминлашнинг мақсадли моделлари, мултимедиали электрон ресурсларни таълим жараёнига татбиқ этиш, касбий фаолиятни лойиҳалаштира оладиган бўлажак мутахассис кадрларни ижодий фаолиятга тайёрлаш бўйича тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Жаҳон таълим ва илмий тадқиқот муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни касбий тайёргарлигини ҳамда компетенциявий ёндашувга асосланган моделини такомиллаштириш, фанларни ўқитиш жараёнида когнитив компетенцияни ривожлантириш, талабаларда янгиликлар яратишга бўлган қизиқишларни ривожлантириш, талабаларда мустақил билим олиш фаолиятини такомиллаштириш бўйича илмий-тадқиқотлар олиб борилмоқда. Шу билан биргаликда, талабаларда касбий билим ва кўникмаларни такомиллаштириш, бўлажак кадрларни инновацион салоҳияти ва ижодкорлигини ривожлантириш, таълим жараёнида педагогик ҳамкорлик тамойилларини моделлаштириш, ўқитишнинг сифат ва самарадорлигини оширишда аралаш таълим (Blended Learning) технологияларидан фойдаланиш бўйича илмий-тадқиқотларга эътибор қаратилмоқда.

Республикамизда сўнгги йилларда олий таълим муассасасалари талабаларини когнитив компетенциясини ривожлантириш, дидактик шарт-шароитларини ишлаб чиқиш, педагогик жараённинг мазмуни, ривожлантириш мезонлари ва шаклланиш даражалари, дидактик моделини ишлаб чиқиш муҳим аҳамият касб этмоқда. “Узлуксиз таълим тизимини янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос юқори малакали кадрлар тайёрлаш сиёсатини давом эттириш”, таълим тизими соҳасидаги устувор вазифалар этиб белгиланди. Бунда ҳар томонлама етук, билимдон, ижодкор ёшларни тарбиялаш ҳозирги куннинг асосий талабларини ҳал этишда олий таълим муассасасалари талабаларининг когнитив компетенциясини ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон ”Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”, 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”, 2020 йил 29 октябрдаги ПФ-6097-сон “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармонлари, 2017 йил 20 апрелдаги ПҚ-2909-сон “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”, 2020 йил 27 февралдаги ПҚ-4623-сон “Педагогик таълим соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорлари ҳамда мазкур масалага оид бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда ушбу диссертация муайян даражада хизмат қилади.

Жаҳон таълим муассасаларида тизимли ёндашув асосида таълимни ташкил этиш, бўлажак мутахассисларнинг когнитив компетенцияларини ривожлантиришнинг креатив модули таълим технологиялари амалиётга жорий этилмоқда. Бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашда юқори сифатли билимлар ресурсларидан фойдаланиш, бўлажак ўқитувчиларнинг методик тайёргарлигини таъминлашнинг мақсадли моделлари, мултимедиали электрон ресурсларни таълим жараёнига татбиқ этиш, касбий фаолиятни лойиҳалаштира оладиган бўлажак мутахассис кадрларни ижодий фаолиятга тайёрлаш бўйича тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Жаҳон таълим ва илмий тадқиқот муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни касбий тайёргарлигини ҳамда компетенциявий ёндашувга асосланган моделини такомиллаштириш, фанларни ўқитиш жараёнида когнитив компетенцияни ривожлантириш, талабаларда янгиликлар яратишга бўлган қизиқишларни ривожлантириш, талабаларда мустақил билим олиш фаолиятини такомиллаштириш бўйича илмий-тадқиқотлар олиб борилмоқда. Шу билан биргаликда, талабаларда касбий билим ва кўникмаларни такомиллаштириш, бўлажак кадрларни инновацион салоҳияти ва ижодкорлигини ривожлантириш, таълим жараёнида педагогик ҳамкорлик тамойилларини моделлаштириш, ўқитишнинг сифат ва самарадорлигини оширишда аралаш таълим (Blended Learning) технологияларидан фойдаланиш бўйича илмий-тадқиқотларга эътибор қаратилмоқда.

Республикамизда сўнгги йилларда олий таълим муассасасалари талабаларини когнитив компетенциясини ривожлантириш, дидактик шарт-шароитларини ишлаб чиқиш, педагогик жараённинг мазмуни, ривожлантириш мезонлари ва шаклланиш даражалари, дидактик моделини ишлаб чиқиш муҳим аҳамият касб этмоқда. “Узлуксиз таълим тизимини янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос юқори малакали кадрлар тайёрлаш сиёсатини давом эттириш”, таълим тизими соҳасидаги устувор вазифалар этиб белгиланди.

Бунда ҳар томонлама етук, билимдон, ижодкор ёшларни тарбиялаш ҳозирги куннинг асосий талабларини ҳал этишда олий таълим муассасасалари талабаларининг когнитив компетенциясини ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон ”Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”, 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”, 2020 йил 29 октябрдаги ПФ-6097-сон “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармонлари, 2017 йил 20 апрелдаги ПҚ-2909-сон “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”, 2020 йил 27 февралдаги ПҚ-4623-сон “Педагогик таълим соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорлари ҳамда мазкур масалага оид бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда ушбу диссертация муайян даражада хизмат қилади.

Вазирлар Маҳкамасининг «Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида» 2017 йил 6 апрелдаги 187-сон Қарорига кўра тасдиқланган компетенциявий ёндашувга асосланган Давлат таълим стандартида компетенция «мавжуд билим, кўникма ва малакаларни кундалик фаолиятда

қўллай олиш қобилияти» сифатида талқин этилган .

Ўзбекистон Республикасида таълимнинг узлуксизлиги, узвийлиги, ўқувчи шахси ва қизиқишлари устуворлигидан келиб чиқиб, уларнинг ёш хусусиятларига мос равишда қуйидаги таянч компетенциялар шакллантирилади:

коммуникатив компетенция;

ахборотлар билан ишлаш компетенцияси;

ўзини ўзи ривожлантириш компетенцияси;

ижтимоий фаол фуқаролик компетенцияси;

миллий ва умуммаданий компетенция;

саводхонлик, фан ва техника янгиликларидан хабардор бўлиш ҳамда фойдаланиш компетенцияси.

«Компетенция» тушунчаси илк бор XX асрнинг 50-60-йилларида илмий адабиётларда тилга олинган. Америкалик олим Чомский «Синтактик структуралар», «Синтаксис назариясининг аспектлари» номли асарларида компетенцияни инсоннинг бирор фаолиятни амалга ошириш лаёқати сифатида талқин этган.

Мамлакатимизда таълим мазмуни ислоҳ қилинаётган бугунги кунда таълим мазмунининг асосини таълим олувчиларда таянч компетенцияларни шакллантириш ва ривожлантириш ташкил этади. Таянч компетенциялар деганда таълим олувчи учун долзарб ҳисобланган муаммоларни ечишдаги ноаниқ вазиятларда мустақил ҳаракат қила олиш қобилияти тушунилади. Компетентли ёндашув масалаларининг тарихий илдизлари Шарқ мутафаккирлари Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Абу Наср Форобий, Абдулла Авлоний асарларида акс этган. Тарихий меросларимизда компетенциявий билим олишга йўналтирилганлик ғояларининг жамият тараққиётидаги аҳамияти ва муҳимлиги масалалари ҳақида кўплаб фикр-мулоҳазалар баён этилган.

Шунингдек, А.Р.Ходжабоевнинг илмий ишларида меҳнат ва касб таълими ўқитувчиси ўқув-методик таъминотининг педагогик асослари ишлаб чиқилган ва уларни амалиётда қўллаш йўллари кўрсатиб берилган. Касб таълими ўқитувчиси шахсини шакллантириш ва тайёрлаш жараёнини таъминловчи қатор омиллар мажмуаси ва шарт-шароитлари аниқланган ҳамда асосланган, ўқув-тарбия жараёни тизим сифатида тавсифланган.

Педагогика олий таълим муассасалари талабасини ўқитишнинг касбий-педагогик йўналганлиги муаммолари диссертация тадқиқотларида кенг ёритилган.

У.И.Иноятов касб-ҳунар таълими муассасаларида таълим сифатини назорат қилиш ва бошқаришнинг назарий ва ташкилий-методик асосларини таҳлил қилган . Бошқарув ва назорат ҳар бир соҳада рақобат муҳитини вужудга келтириб, ривожланиш, юқори сифат ва самарадорлик омили бўлиб хизмат қилади.

Ў.Қ.Толипов “Олий педагогик таълим тизимида умуммеҳнат касбий кўникма ва малакаларни ривожлантиришнинг педагогик технологиялари” мавзусида тадқиқот ишлари олиб бориб, бўлажак ўқитувчиларда касбий кўникма ва малакаларни ривожлантиришда педагогик технологияларнинг ўрни ва уни таълим жараёнига қўллашнинг мухим томонларини тадқиқ қилган. Т.И.Аринбеков ижодий фикрлашни шакллантириш воситаси сифатида планиметрик масалаларни ечиш жараёнида педагогика ОТМ талабалари тадқиқот фаолиятини ўрганган. Унинг таъкидлашига кўра, ўқитиш жараёнини ташкил қилишда мотивациявий, мазмунли-тезкорлик ва ташкилий-коммуникатив каби уч гуруҳдаги қобилиятни ривожлантириш йўналишидаги талабаларнинг индивидуал-

психологик хусусиятларини ҳисобга олиш зарур. Нафақат тайёр билимни кўрсатиш, ёдлаш ва ўзлаштириш, балки субъектив янги билимни ишлаб чиқариш долзарб бўлиб бормоқда. Замонавий таълим ва замонавий ижтимоийлашуви тури стратегияларидан бири, А.О.Карпов фикрига кўра, «когнитив компетентликни шакллантириш стратегияси ва кўрсатмаси» ҳисобланади. Бу ижтимоий ўзгаришларнинг намоён бўлиши таълим жараёнини аниқловчи ҳужжатларда ўз аксини топган.

“Когнитив компетенция” тушунчаси мазмунини очиб беришга ёндашувларни интегралаб, қуйидаги хулосаларни шакллантиришимиз мумкин:

барча муаллифлар ўқув фаолияти технологияларини билишга, ўқув фаолиятини ўз-ўзини бошқаришга ва билим олиш малакаларини эгаллашга эътибор қаратиб, мавзунинг ўқув савиясини такомиллаштиришни таъкидлайдилар;

компетенция шахсий характеристика эканлигини тушуниш, тадқиқотчилар, одатда, когнитив компетенция таркибида мотивацион, иродавий, қадриятли, ҳиссий, баҳоловчи ва бошқа компонентларни ажратиб кўрсатадилар.

Шунинг учун когнитив компетенциянинг тузилиши қуйидагилар билан ифодаланиши мумкин: билим, кўникма, малака, дунёқараш, муносабат. Билим мақсадларни англашни ўз ичига олади ва келгуси фаолият турлари, уларнинг хусусиятлари, ўрганиш йўллари, зарур кўникмалар, таълимий ва изланувчанлик қобилияти каби ўқув имкониятлари. Кўникмалар даражасига боғлиқ асосий кўникмалар(тил саводхонлиги, математик саводхонлик ва бошқалар учун зарур бўлган)дан иборат таълим. Малакалар янги билимларни мустақил эгаллай олиш, уларни бирлаштириш ва уларни акс еттириш. Дунёқараш – мақсад ҳақида тушунча билим сифатини оширишнинг ўз-ўзини такомиллаштириш қобилиятидан иборат, ўз-ўзини тартибга солиш, шахснинг ўз-ўзини ривожланиши. Муносабатларга тайёрлик киради, яъни таълим даражасини яхшилаш, когнитив қизиқиш, ўзаро таъсир, умумий ҳисобга олиш маданий устуворликлар.

Когнитив компетенциянинг мотивациявий, ахборотли, тезкорлик ва баҳоловчи компонентлари орқали мустақил таълимда когнитив компетенция автометодик таркиби асосида эдукологик интеграцион таъсир кўрсатиш механизми такомиллаштирилган.

Тадқиқотда ажратилган когнитив компетенция таркибий қисмларига нисбатан мустақил бошқариш жараёнларини мослаштирамиз. Мустақил таълим механизми субъект томонидан ўз фаолияти мақсадларини танлаш ва қабул қилиш, ҳаракатлар дастурини тузишга шахсий муносабат, ўзини ўзи назорат қилиш, ўзини ўзи баҳолаш, ўз фаолиятини таҳлил қилишни амалга оширишни кўзда тутади.

Тадқиқотда рефлексив назорат, мустақил бошқаришнинг ташкил қилувчиси сифатида, талабаларнинг ўз билимсизлигини аниқлаши механизмларидан бири ўрнида қўлланилади.

“Тайёргарлик” тушунчаси кўп ҳолда психологлар билан шахснинг мураккаб мақсадга қаратилган намоён бўлиши сифатида тушуниш лозим бўлган ўзига хос психологик ҳолат деб изоҳланади. “У ёки бу фаолият турига тайёргарлик мазкур фаолиятни қўллаш учун зарурий бўлган илгари эгалланган кўрсатма, билим, кўникма ва малакаларни ўз ичига олади” – деб ёзади Л.В.Шкерина .

Шунингдек, тайёргарликнинг намоён бўлишини қийинлаштирувчи сабаблар сифатида “масалага суст муносабатда бўлиш, бефарқсизлик, ҳаракатлар режаси ва ўз тажрибасидан максимал даражада фойдаланиш истагининг йўқлиги”ни келтиради.

Тадқиқотда когнитив компетенция деганда билим, малакалар, кўникмалар мустақил ўзлаштириш бўйича қадриятли йўналганликлар, ҳаракатларнинг ривожланиши, уларни ўқув фаолияти ўқув усулларини ўзлаштириш жараёнида намоён қилишга қобилият ва тайёргарлик билан тавсифланадиган интеграл шахс хислатини тушунамиз.

Когнитив компетентликка бағишланган мавжуд диссертация тадқиқотларида фақат ўқув-билиш фаолияти ҳамда компетенция мазмунини аниқлашнинг устувор тамойиллари орқали шакллантириш мумкинлиги таъкидланади. Компетенция мазмунини аниқлашнинг устувор тамойиллари қуйидагилардан иборат .

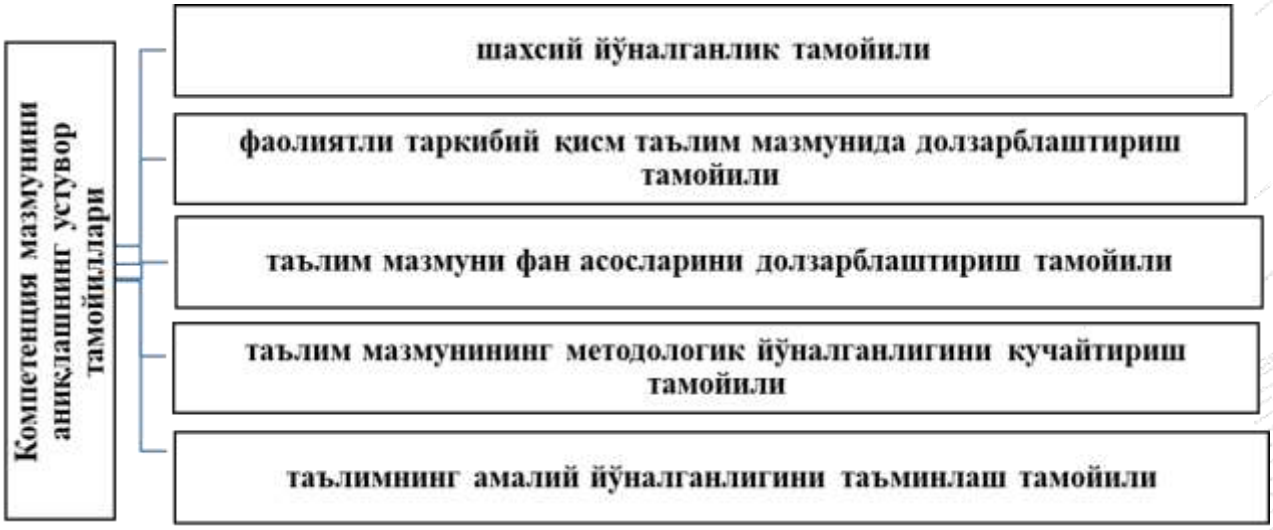

Компетенция мазмунини аниқлашнинг устувор тамойиллари

Шунингдек, Е.В.Вязовованинг илмий ишига таяниб, “когнитив компетентлик” тушунчаси мазмунида билиш, тезкорлик-технологик, қадриятли-маъноли каби учта таркибий қисмни ажратади. Билиш таркибий қисми билимлар умумлаштирилиши ва тўлиқлиги даражаси; тезкорлик-технологик – йиғиқлик ва малакаларнинг ўзлаштирилганлиги даражаси ва бажариладиган ҳаракатларнинг кўчирилиши имконияти; қадриятли-маъноли эса – қадриятли-маъноли йўналтириш билан тавсифланади. Бунда фаолият мотивлари компетентликнинг қадриятли-маъноли таркибий қисмларига қаратилган. Натижада, ўқув-билиш фаолияти мотивлари когнитив компетентликни шакллантиришда мақсадга қаратилган таъсир соҳасидан ташқарида бўлиб қолади.

Юқорида қайд этилган илмий мактаби қоидаларига, ўз назарий ва диагностика тадқиқот натижалари асосида, биз олий ўқув юртлари талабалари билим компетенциялари қуйидаги компонентларини аниқладик: эҳтиёж-мотивацион, билим-интеллектуал, операцион-фаолият, рефлексив-баҳолаш. Когнитив компетенциянинг ҳар бир компоненти иккита таркибий қисмга эга: ўқиш ёки мустақил ва муайян таълим соҳаси туфайли ўзига хос. Кенгайтириш мазмуний ўзига хослик ва мантиққа эга бўлган когнитив компетенциянинг барча таркибий қисмлари ўзаро боғлиқ ва интегративдир; унинг шаклланиши ўрганишда назорат қилинадиган жараёндир.

Эҳтиёж-мотивация компонентининг умумпедагогик компоненти талабалар когнитив компетентлигини шакллантиришга, билим, кўникма ва малакалардан ўқув-билув фаолиятида фойдаланишга йўналтиришда ифодаланади; аниқ компонентга талабаларнинг когнитив компетентлигини шакллантириш ва фанлар бўйича ўқув савиясини ошириш мотивлари киради.

Когнитив-интелектуал компонентнинг умумпедагогик таркибий қисмига ўқитиш методлари, ахборот қидириш ва қайта ишлаш ҳақидаги билимлар киради; аналитик фикрлаш (муаммоли таҳлил, вазиятнинг мураккаб кўриниши, фикрлаш кенглиги ва мураккаблик даражаси) ва концептуал фикрлаш (тушуниш, ишлаб чиқариш, баҳолаш янги ғоялар ва уларни амалга ошириш йўллари, ўзига хослик); муайян компонент муайян таълим ва билим фаолиятида маълумот, кўникма ва малакаларни олиш ва фойдаланиш ҳақида билимларни ўз ичига олади.

Аналитик тезкор-фаолият компоненти прогностик ва лойиҳалаш кўникмалар; махсус компоненти замонавий таълим мақсадлари билан мустақил ўрганиш режалаштириш қобилияти ифодаланади.

Рефлексив-баҳоловчи компонент таълим ва билим фаолияти, тушуниш ва унинг хатоларини тузатиш учун интилиш, танқидий баҳолаш, қизиқувчанлик, ҳамдардлик қобилияти, можаро вазиятларни ҳал қилиш; ўзига хос компоненти самарали таълим фаолиятини амалга ошириш, ўқитувчилар ва курсдошлари билан алоқа ўрнатиш қобилияти ифодаланади, муайян мавзуда ўз-ўзини ташхис ва ўз фаолиятини ўз-ўзини таҳлил қилиш, самарадорлигини ва қабул қилинган қарорлар мақсадга мувофиқлигини баҳолаш.

Ўқув фаолиятини мустақил бошқариш – бу фаолият субъекти сифатида таҳсил олувчи билан амалга ошириладиган ўзига хос бошқаришдир. Натижада, таҳсил олувчи ўқув фаолияти субъекти сифатида ўз вазифаларини англайди, мустақил таҳсил олиш жараёнини мақсадга қарата шакллантиради. Ўқув фаолиятини мустақил бошқариш тадқиқотчилари унинг тузилмаси бошқа фаолият турлари каби бир хил. Ўқув ахборотини ўзлаштиришда мустақил бошқаришни қўллаш учун фаннинг хусусиятлари билан боғлиқ.

Компетенция фаолиятда шаклланишини эътиборга олиб, унинг тузилмаси мазкур тадқиқотдан фарқли равишда ўзгартирилган. Юқорида айтилган шу ҳақда хулоса қилишга имкон беради, **ўқув-билиш фаолиятини мустақил бошқариш когнитив компетенцияни шакллантириш учун самарали механизм ҳисобланади.**

Адабиётларнинг таҳлили когнитив компетенцияни ривожлантиришнинг қуйидаги босқичларини ажратишга имкон беради:

1) шахсда билиш жараёнларини ривожлантириш;
2) ўқув-билиш фаолияти таркибий қисмларини ривожлантириш;
3) доимий мустақил таълимга интилиш.

Мустақил ўқиш масалаларини ўрганиб, Н.В.Кузьмина мустақил таълим фаолиятининг умуминтеллектуал малакаларини ажратди: гностик, лойиҳаланувчи, намунавий, коммуникатив, ташаббускорлик.

1) **Гностик:** ўқитиш мақсадларини мустақил таълим мақсадларига кўчириш, мақсадларга эришиш шартларини аниқлаш.

2) **Лойиҳаланувчи***:* ўз фолиятини режалаштириш, мазкур фаолиятга тайёргарлик даражасини баҳолаш, уни оқилона ташкил қилиш йўлларини кўриш, бутун фаолият тизими ва ундаги ўз ролини кўриш.

3) **Намунавий:** ҳаракатлар дастурини қуриш, дастурни қўллаш кетма-кетлигини қуриш, мақсадга эришиш учун воситаларни танлаб олиш, натижаларни назорат қилиш ва баҳолаш, зарурият бўлганда тузатиш.

4) **Коммуникатив***:* қабул қилинган қарорга масъулият сезиш, мақсадга эришишда оқилона муносабатни ўрнатиш, қўйилган жамоа мақсадларига эришишда бошқаларни

қизиқтира олиш, жамоа натижасини баҳолай олиш.

5) **Ташаббускорлик:** ўз ва жамоа фаолиятини ташкил қилиш, зарурий воситалар орқали фаолиятни таъминлаш, бошқара олиш, ўрнатилган иш тартибига риоя қила олишлик.

Бўлажак ўқитувчиларида ўқув-билиш фаолияти жараёнида мустақил билим, малакалар ва тажрибани мустақил эгаллаш қобилиятларини ривожлантириш зарурияти асосланади. Олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчисининг когнитив компетенциясини ривожлантириш ҳолати ўрганилди. Ўқитувчиларни тайёрлаш билан боғлиқ муаммолар, тайёрлаш сифатини ривожлантириш концепцияси, яъни касбий фаолиятда "ижодий мустақил ривожланиш билимлари, мустақил ривожланишга қадриятли қаратиш тизимига эга яхлит, интеграл шахс тавсифи" сифатида кўриб чиқиладиган методологик тамойиллар ўрганилади.

Бўлажак ўқитувчиларида ўқув-билиш фаолияти жараёнида мустақил билим, малакалар ва тажрибани мустақил эгаллаш қобилиятларини ривожлантириш зарурияти асосланади. Мотивациявий, ахборотли, операционал, баҳоловчи таркибий қисмларнинг йиғиндиси сифатида когнитив компетенция тузилмаси аниқланган ва уларнинг ривожланиши учун талабаларга фаолиятининг янги усулларини эгаллашга имкон берадиган ўқув-билиш фаолиятини мустақил бошқариш механизмларидан фойдаланилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикасининг Таълим тўғрисида Қонуни. 2020 йил 23 сентябрь ЎРҚ-637 сон Қонуни.
2. Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-6097-сон Фармони. 2020 йил 29 октябрь.
3. Педагогик таълим соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-4623-сон Қарори. 2020 йил 27 февраль.
4. Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентнинг ПФ-5847-сон Фармони. 2019 йил 8 октябрь. http://lex.uz/docs/454588.
5. Асланов Р.М. Компетентностный подход в подготовке учителя математики // Ярославский педагогический вестник. – 2010. – № 1. – С.132-134.
6. Бегимқулов У.Ш. Педагогик таълимда замонавий ахборот технологияларини жорий этишнинг илмий-назарий асослари. Монография. – Тошкент: Фан, 2007. – 160 б.
7. Абдуқодиров А.А. Бўлажак ўқитувчиларнинг ахборот-коммуникация технологияларига оид компетентлиги // Педагогнинг шахсий ва касбий ахборот майдонини лойиҳалашда ахборот-коммуникация технологияларига оид компетенциялар: Респ. анжуман материал. – Т., 2015.
8. Абдуллаева Б.С. Академик лицей ўқувчиларининг математик тафаккурларини ривожлантириш (умумлаштирувчи дарслар мисолида): Дис. ..пед. фан. ном. – Тошкент: ТДПУ, 2002. – 146 б.
9. Жўраев Р.Х., Толипов Ў.Қ., Сафарова Р.Ғ. Педагогик атамалар луғати. – Т., 2008. – 136 б.
10. Муслимов Н. Касб таълими ўқитувчиларини касбий шакллантиришнинг назарий-

методик асослари: Дис. ... пед. фан. док. – Тошкент, 2007. – 337 б.

11. Хасанбоев Ж., Тўрақулов Х., Хайдаров М.Э., Хасанбаева О.У. Педагогика фанидан изоҳли луғат. – Т.: Фан, 2008. – 351 б.
12. Ходжаев Б.Х. Умумтаълим мактаби ўқувчиларида тарихий тафаккурни модернизациялашган дидиктик таъминот воситасида ривожлантириш: Дис. ... пед. фан. док – Т., 2016.